

הלכות שבת פרק ל

פרק ל

כבוד ועונג שבת

4 דברים שנאמרו בשבת

א.

ארבעה דברים נאמרו בשבת,

שנים בתורה, ושנים מדברי סופרים והן מפורשים על ידי הנביאים.

שבתורה - א) "זכור" (שמות כ"ד) ב) ו"שמור" (דברים ה"א),

ושנתפרשו על ידי הנביאים - א) כיבוד ב) ועינוג, שנאמר "וקראת לשבת

עונג" (ישעיהו כ"ח:ג) ו"לקדוש י"י מכוּבד" (ישעיהו כ"ח:ג):

כיבוד השבת

ב.

אי זה הוא כיבוד?

זה שאמרו חכמים: שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת, ומתעטף בציצית ויושב בכבוד ראש מייחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך.

וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת, ומתעטפים ואומרים, בואו ונצא לקראת שבת המלך:

ומכיבוד השבת - שילבש כסות נקיה, ולא יהיה מלבוש החול כמלבוש השבת.

ואם אין לו להחליף - משלשל טליתו, כדי שלא יהא מלבושו כמלבוש החול.

ועזרא תיקן שיהא העם מכבסין בחמישי מפני כבוד השבת:

ואסור לקבוע סעודה ומשתה בערב שבת, מפני כבוד השבת.

ומותר לאכול ולשתות עד שתחשך,

ואף על פי כן מכיבוד השבת שיימנע האדם מן המנחה ומעלה מלקבוע סעודה, כדי שייכנס לשבת כשהוא מתאוה לאכול:

מסדיר אדם שולחנו בערב שבת, ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית,

וכן מסדיר שולחנו במוצאי שבת אף על פי שאינו צריך אלא לכזית, כדי לכבדו בכניסתו וביציאתו.

וצריך לתקן ביתו מבעוד יום לכבוד השבת,

ויהיה נר דולק ושולחן ערוך ומיטה מוצעת, שכל אלו לכבוד שבת הן:

אף על פי שיהיה אדם חשוב ביותר, ואין דרכו ליקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית - חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו, שזה הוא כבודו.

חכמים הראשונים, מהן מי שהיה מפצל העצים לבשל בהן, ומהן מי שהיה מבשל, או מולח בשר, או גודל פתילות, או מדליק נרות, ומהן מי שהיה יוצא וקונה דברים שהוא צריך לשבת ממאכל ומשקה אף על פי שאין דרכו בכך.

וכל המרבה בדבר זה הרי זה משובח:

עינוג שבת

ז.

אי זה הוא עינוג? זה שאמרו חכמים שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם לשבת, הכל לפי ממונו של אדם.

וכל המרבה בהוצאת שבת ובתיקון מאכלים רבים וטובים - הרי זה משובח. ואם אין ידו משגת - אפילו עשה שלק וכיוצא בו משום כבוד השבת - הרי זה עינוג שבת, ואינו חייב להצר לעצמו ולשאול מאחרים כדי להרבות במאכל שבת.

אמרו חכמים הראשונים, עשה שבתך כחול ואל תצטרך לבריות:

ח.

מי שהיה ענוג ועשיר, והרי כל ימיו כשבת - צריך לשנות מאכל שבת ממאכל החול.

ואם אי אפשר לשנות - משנה זמן אכילה,

אם היה רגיל להקדים - מאחר,

ואם היה רגיל לאחר - מקדים:

חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת, אחת ערבית, ואחת שחרית, ואחת במנחה.

וצריך להיזהר בשלש סעודות אלו שלא יפחות מהן כלל, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה סועד שלש סעודות.

ואם היה חולה מרוב האכילה, או שהיה מתענה - פטור משלש סעודות.

וצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין, ולבצוע על שתי כיכרות.

וכן בימים טובים:

י.

אכילת בשר ושתיית יין בשבת - עינוג הוא לה, והוא שהיתה ידו משגת.

ואסור לקבוע סעודה על היין בשבת ובימים טובים בשעת בית המדרש,

אלא כך הוא מנהג הצדיקים, יתפלל אדם בשבת שחרית ומוסף בבית

הכנסת, ויבוא לביתו ויסעוד סעודה שניה,

וילך לבית המדרש, יקרא וישמע עד המנחה, ויתפלל מנחה,

ואחר כך יקבע סעודה שלישית על היין

ויאכל וישתה עד מוצאי שבת:

איסורים מחמת עונג שבת

הליכה יותר מג' פרסאות בערב שבת

יא.

אסור לו לאדם שיהלך בערבי שבתות יתר משלש פרסאות מתחילת היום,

כדי שיגיע לביתו ועוד היום רב, ויכין סעודה לשבת, שהרי אין אנשי ביתו

יודעין שהיום יבוא כדי להכין לו.

ואין צריך לומר אם היה מתארח אצל אחרים, שהרי מביישן, מפני שלא הכינו להם דבר הראוי לאורחים:

אסור לזעוק בשבת

יב.

אסור להתענות ולזעוק ולהתחנן ולבקש רחמים בשבת. ואפילו בצרה מן הצרות שהציבור מתענין ומתריעין עליהן אין מתענין ולא מתריעין בשבת ולא בימים טובים, חוץ מעיר שהקיפוח גויים או נהר, או ספינה המיטרפת בים, שמתריעין עליהן בשבת לעזור אותן, ומתחננין ומבקשין עליהן רחמים:

יג.

אין צריך על עיירות של גויים פחות משלשה ימים קודם השבת, כדי שתתיישב דעת אנשי המלחמה עליהן, ולא יהיו מבוהלים וטרודים בשבת. ומפני זה אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם לשבת, כדי שתתיישב דעתו עליו קודם השבת, ולא יצטער יתר מדאי. ולדבר מצוה מפליג בים אפילו בערב שבת, ופוסק עמו לשבות ואינו שובת. ומצור לצידון וכיוצא בהן, ואפילו לדבר הרשות מותר להפליג בערב שבת. ומקום שנהגו שלא יפליגו בערב שבת כלל - אין מפליגין:

תשמיש בשבת

יד.

תשמיש המיטה מעונג שבת הוא. לפיכך עונת תלמידי חכמים הבריאים לשמש מיטותיהן מלילי שבת ללילי שבת.

ומותר לבעול בתולה לכתחילה בשבת, ואין בזה לא משום חובל ולא משום צער לה:

מעלת השבת

טו.

השבת ועבודה זרה, כל אחת משתיהן שקולה כנגד שאר כל מצוות התורה. והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם. לפיכך כל העובר על שאר המצוות - הרי הוא בכלל רשעי ישראל, אבל מחלל שבת בפרהסיא - הרי הוא כעובד עבודה זרה, ושניהם כגויים לכל דבריהם:

טז.

לפיכך משבח הנביא ואומר "אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו" וכו' (ישעיהו נ"ב). וכל המשמר את השבת כהלכתה, ומכבדה ומענגה כפי כוחו, כבר מפורש בקבלה שכרו בעולם הזה יתר על השכר הצפון לעולם הבא, שנאמר "אז תתענג על י"י והרכבתך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי י"י דבר" (ישעיהו נ"ח:ד).

ברוך רחמנא דסייען